

Sangrepertoaret i barnehagen - tradisjon eller stagnering?

Hagen, Liv Anna: Høgskolelektor, Institutt for barnehagelærerutdanning, Høgskolen i Oslo og Akershus, Norge. E-mail: Liv-Anna.Hagen@hioa.no

Haukenes, Siri: Førstelektor, Institutt for barnehagelærerutdanning, Høgskolen i Oslo og Akershus, Norge. E-mail: Siri.Haukenes@hioa.no

PEER REVIEWED ARTICLE, VOL. 15(5), p. 1-16, PUBLISHED 3RD OF OCTOBER 2017

Sammendrag: Selv om sang er en vesentlig del av barnehagehverdagen, finnes det lite forskning på hva som faktisk synges. For å få et innblikk i dette, har vi med hjelp av deltidsstudenter på Høgskolen i Oslo og Akershus gjort et innsamlingsarbeid som kartlegger hva de voksne synger for og med barna i vårt distrikt. Datamaterialet viser tydelig at sangrepertoaret i barnehagene er svært ensartet. Repertoaret består av mange sanger, men det eksisterer helt klart et felles kjernemateriale. Dette materialet har vi valgt å kalle en barnehagesangkanon. Sangene her er eldre og musikalsk lite varierte. I denne artikkelen søker vi å forstå hvorfor sangmaterialet er så gammelt og hvorfor det er så lite fornyelse av sang i barnehagene. Vi har sett at det kan gi mening å se sangrepertoaret i lys av folkemusikkbegrepet hvor tradering, bruksmusikk og kontinuitet står sentralt.

Nøkkelord: barnehagesangkanon, barnesang, barnesangrepertoar, sangkanon

Abstract: Although singing is an essential part of everyday life in kindergartens, there is little research on what is actually sung. The authors have investigated the kindergarten song repertoire over a period of six years. The data material collected clearly shows that the song repertoire is old and quite uniform. It consists of a large number of songs, but there is a limited common core material: a “kindergarten song canon”, consisting almost exclusively of old song material with little musical variety. In this article, we seek to understand why this song material is so old and why there is so little renewal of the kindergarten song repertoire.

Keywords: kindergarten song canon, children’s song, children’s song repertoire, song canon

Introduksjon

*Jeg synger for min lille venn
og synger siden om igjen.
For sølv og gull jeg synger ei,
jeg synger bare barn, for deg.
N. Rolfsen / P. Winge*

Det er musikkundervisning i barnehagelærerutdanningen og deltidsstudentene snakker om sangrepertoaret i barnehagene de arbeider i. Magnus sier: «På min avdeling har sangene sin faste plass i hverdagen. Vi synger alltid før maten og samlingsstundene begynner og slutter med samme sang. Vi synger bursdagssanger når det er bursdag og høytidssanger når det er høytid». Victoria tilføyer: «Sangene må jo være enkle da, og korte, så barna kan lære dem. Og hos oss er det sanger med bevegelse og sanger om dyr som fenger mest.» Renate svarer: «Jeg synes barnesangene - de liksom 'sitter i veggene'. Det er de samme sangene vi alltid har sunget, og sånn som Lille Petter edderkopp - har man jo bare liksom alltid hørt. Det kan bli litt kjedelig og mye det samme, synes jeg. Men det er jo kulturformidling da.»

En rekke fagfolk har i de senere årene undersøkt sangens positive virkninger på mennesket og hvor viktig musikk er for barnehagebarnet (Balsnes, 2014; Kulset, 2015; Vist, 2014). Som musikkutdannere i barnehagelærerutdanningen er vi ofte i samtaler med studenter om sang i barnehagen. Gjennom samtalene og i praksisbesøk opplever vi at sangen har en naturlig plass i samvær med barn. Det synges i samlingsstund, før mat, ute på tur og i garderoben.

I den første Rammeplan for barnehagen fra 1995 er sang ofte nevnt, og det gis føringer for hvilket repertoar som anses som verdifullt: «I vår kultur er det rike tradisjoner med folkemusikk og kunstmusikk. Her finner vi sanger og folkeviser, rim og regler, ringleker, sang- og danseleker og instrumentalmusikk.» (BFD, 1995, s. 73). I rammeplan for barnehagen fra 2017 er sanger eller det å synge overhodet ikke nevnt som en spesifikk uttrykksform i fagområdet Kunst, kultur og kreativitet. Sang og sanger trekkes derimot fram som en arbeidsmåte under fagområdet Kommunikasjon, språk og tekst (KD, 2017), noe som indikerer en instrumentell tilnærming – sang omtales som et redskap til å lære språk. På den andre siden finner vi i omtalen av fagområdet Kunst, kultur og kreativitet formuleringer om at barna må få «møte ulike kunstneriske og kulturelle uttrykk som gjenspeiler et mangfoldig samfunn og ulike tidsepoker. I arbeid med fagområdet skal personalet stimulere barnas nysgjerrighet, utvide deres forståelse og bidra til undring, undersøkelser, utprøvinger og eksperimentering.» (ibid., s. 32). Dette kan forstås slik at rammeplanen framhever at ulike kunstneriske uttrykk har en egenverdi, og at barn gjennom kulturelle uttrykk, herunder sang, skal få oppleve et musikalsk mangfold. Dette er et syn vi som barnehagelærerutdannere støtter.

Forskningsprosjektet *Blikk for barn* (Gulpinar & Hernes, 2017) har undersøkt ulike sider ved omsorg, lek og læring for de yngste barna i barnehagen. Prosjektet ser blant annet på betydningen av møter med estetiske prosesser. Blant estetiske aktiviteter er sang det som forekommer oftest i barnehagen. Men *hva* som faktisk synges, er lite dokumentert. Dette ønsket vi å se nærmere på. Vi har

gjennom kontakt med studenter og praksisfelt, hatt en antagelse om at det som synges i vårt distrikt, er preget av et tradisjonelt norsk sangrepertoar. Vi har tidligere vært opptatt av dette temaet og skrev i 2013 en artikkel i tidsskriftet *Barnehagefolk* (Hagen & Haukenes, 2013). Der etterlyser vi en diskusjon om sangrepertoaret og stiller spørsmål ved om det er mulig å fornye og aktualisere noe av det som synges i dagens barnehager.

Denne teksten har to forskningsspørsmål:

- *Hva synges av de voksne i barnehager i Oslo og Akershus?*
- *Hvordan kan vi forstå et sangrepertoar i barnehagene som er preget av et eldre og ensartet sangmateriale?*

For å søke svar på det første forskningsspørsmålet har vi i årene 2011-2016 kartlagt hva personalet synger i barnehagene. Kartleggingen ble gjort av studenter som skrev liste over sanger som ble brukt med barna på sin avdeling. Vi samlet dette inn, og har til i dag studert 250 sanglister. Datamaterialet reiste mange spørsmål fra oss som profesjonsutdannere og forskere.

Det er spesielt to tendenser som dukker opp i arbeidet med listene. Det som blir sunget i de ulike barnehagene, er i stor grad det samme repertoaret, og de fleste av sangene er av eldre opprinnelse. Dette danner utgangspunktet for vårt andre forskningsspørsmål: Hvordan kan vi forstå et sangrepertoar i barnehagene som er preget av et eldre og ensartet sangmateriale?

For å søke svar på forskningsspørsmål to, gjennomførte vi fem semistrukturerte intervju med pedagogiske ledere fra samme geografiske område, men ikke fra samme avdeling som våre studenter i undersøkelsen. Disse intervjuene er med på å belyse sangrepertoaret og begrunnelsene for utvalget. I artikkelens metodedel er disse to undersøkelsene kalt studie 1 og studie 2.

Avgrensinger

Studentenes lister og datamaterialet fra intervjuene reiser flere spørsmål enn vi har hatt mulighet til å behandle innenfor denne artikkelens rammer. For eksempel inneholder studentenes sanglister mange korte og enkle sanger, ofte med bevegelser. Disse sangene innbyr til aktiv deltagelse fra barna og det kan virke som ønsker om barns medvirkning og mestring påvirker sangutvalget.

Et annet spørsmål vi stilte oss, er hvor repertoaret vi selv underviser i tar veien? Vi går ut i fra at mange barnehagelærere i Oslo og Akershus er utdannet ved høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA). Hvorfor blir sangene de lærer seg i musikkverkstedene i utdanningen borte i møte med arbeidslivet? Disse temaene blir ikke drøftet nærmere i denne artikkelen, men gir mulighet for videre forskning på sang og sangbruk i barnehagen.

Barnesang

Mens betegnelsen barnetegning brukes om en tegning av barn, omfatter begrepet barnesang sanger både for, med og av barn. Vedeld (2008) skriver at begrepet barnesang bør omfattes av de samme kritiske bemerkninger som begrepet barnekultur. Hun fremhever at barn aldri har levd i en isolert boble, og at de yngste i høy grad både hører og bruker de såkalte «voksensangene». Dermed kan begrepet barnesang framstå som en noe kunstig merkelapp på en viss type sanger. Vi velger likevel å bruke begrepet barnesang i betydningen sanger skrevet av voksne med barn som målgruppe. Som vi senere skal se, er det disse sangene som utgjør en svært stor del av sangrepertoaret som personalet synger for barna i barnehagen.

Sanger skrevet for barn er historisk ikke et nytt fenomen. Men det å synge var kanskje enda vanligere før. I dag er tilgangen på musikk enorm, ikke minst via nettet og fonogrammer. Vestad (2013) retter søkelyset på en økende bruk av fonogrammer i dagens hjem og barnehage og hvordan og

hvorfor barn bruker innspilt musikk i sine hverdagsliv. Bjørkvold (2016) gir et interessant perspektiv på barnesanghistorien gjennom et tilbakeblikk på utgivelser og mediehendelser som involverer sanger for barn. Mange kjente barnesanger kan spores langt tilbake i tid, flere fra slutten av 1800-tallet da de første barnehagene kommer til Norge. Allerede i Elling Holsts *Norsk Billedbog for Børn* (I-III 1888, 1890, 1903) finner vi sanger som *Bake kake søte*, *Kjerringa med staven*, *Ro ro til fiskeskjær* og *Per Spelmann*.

Margrethe Munthes sanger fikk et stort nedslagsfelt fra starten av 1900-tallet: *Vi har en tulle*, *17.maisang for de små*, *Å jeg vet en sæter*, *Hurra for deg* og *På låven sitter nissen*¹. Mange av hennes sanger er skrevet til allerede kjente folketoner. I Ruth Sommerfeldt Jacobsens utgivelser² finner vi sanger som har preget generasjoner: *Bæ, bæ lille lam*, *Mikkel rev*, *Alle fugler*, *Bro bro brille*, *Fløy en liten blåfugl*, *Tornerose* og *Små rompetroll*. Med NRKs barnesatsinger *Lørdagsbarnetimen* og *Barnetimen for de minste*, kommer en ny viktig milepæl: programmer med innhold, tekster og ikke minst stemmer og sanger som fortsatt er en del av manges hukommelse og hverdag. Det er nok å nevne Thorbjørn Egner, Alf Prøysen og Anne Cath Vestly.

Knudsen og Ludvigsen, Lillebjørn Nilsen og Maj Britt Andersen preger barnesangrepertoaret med utgivelser og innspillinger fra 1970- og 80-årene av. Bjørkvold kommer med *Barnas egen sangbok* i 1979³, og i 1985 kommer Holens *Den store barnesangboka*⁴, begge sentrale også 30-40 år etter utgivelsene. Etter 1980 og frem til i dag utgis mange sangbøker. Det er nye opplag av gamle sangbøker, nye samlinger med forholdsvis gamle sanger, andre presenterer helt nytt stoff. Mange sangbøker har medfølgende CD. I våre dager utgis sangbøker oftere digitalt og som applikasjoner. I en undersøkelse om barnehagens musikalske veivisere (Knudsen, mfl., 2015) trekkes det fram at CD og sangbøker er lite brukt i barnehagene. Barnehageansatte går til PC-en eller mobilen når de vil lære seg en ny sang.

Tidligere forskning

Det finnes mange beslektede studier om sangens plass i musikkarbeid med barnehagebarn. Astrid Holens undersøkelse om hvilken betydning sanglig stimulans fra personalet har å si for barns egen vokale aktivitet, har vært en inspirasjonskilde (Holen, 1993). I dette forskningsprosjektet viser Holen at mengden spontansangaktiviteter øker i takt med sanglig stimulans fra de voksne, og at barn i stor grad er mottakelige for såkalte «voksensanger». Jon-Roar Bjørkvolds (1985, 2014) forskning på barns spontansang gir blant annet et innblikk i den kompleksitet som finnes i barns vokale ytringer.

I Sverige har Bertil Sundin (1977) vært en pioner innen forskning på barns musikalske skapende aktivitet, og han har blant annet forsket på barns sang under lek. Ylva Holmberg (2012) har forsket på musikk-samlingsstunden i den svenske «förskolepraktik». Denne forskningen viser blant annet at sang er den mest brukte aktivitet i musikk-samlingsstunden. Hvilke sanger som synges, forteller imidlertid ikke studien noe om.

I en landsomfattende surveyundersøkelse om minoritetspråklige barn i barnehager utenfor de store byene (Andersen, mfl., 2011) vises det til at 94 prosent av pedagogiske ledere velger sanger, rim, regler fra norsk/lokal kultur i samvær med barna. Det kommer heller ikke i denne studien fram hvilke sanger det gjelder.

Knudsen (2017, *under utgivelse*) drøfter sangrepertoaret i skole og barnehage i lys av kanonbegrepet og ulike perspektiver og legitimeringsdiskurser som omgir musikalsk praksis. Han

¹ Margrethe Munthe: *Kom skal vi synge* 1.-3.samling (1905,1907,1918) og *Så leker vi litt – sange og gymnastikkleker* (1911).

² Ruth Sommerfeldt Jacobsen: *Syng med oss. Allsangboka 1* (1945), *Allsangboka 2* (1951).

³ Jon-Roar Bjørkvold: *Barnas egen sangbok* (1979).

⁴ Astrid Holen: *Den store barnesangboka* (1985).

undersøker kanonbegrepets relevans og implikasjoner for pedagogisk tenkning, spesielt med henblikk på hvordan det kan knyttes til forhold som angår inkludering og integrering.

Det kan se ut som om ingen undersøkelser har kartlagt personalets aktive sangrepertoar i barnehager i Norge i dag. Bjørkvold etterlyser i sin bok *Grunntonen* mer forskning på sangrepertoaret i barnehagen (Bjørkvold, 2016). Gjennom vår kartlegging vet vi nå mer om hva som synges i barnehagene i vårt distrikt. Ved å presentere og drøfte disse funnene, ønsker vi å bidra til refleksjon rundt de vokseninitierte vokale aktivitetene i barnehagen.

Metode

Metode studie 1 og 2

For å søke svar på vårt første forskningsspørsmål, hva som synges av personalet i barnehagen i vårt distrikt (studie 1), organiserte vi en datainnsamling fra barnehager i Oslo og Akershus. Vi ba studentene på deltidsutdanningen lage en liste over hva personalet synger med barna på avdelingen i den barnehagen de jobber i. Oppgaven var formulert slik: *Kartlegg sangrepertoaret initiert av personalet på din avdeling og lag en liste*. Studentene sendte listene til oss på epost.

I studie 2, knyttet til det andre forskningsspørsmålet, gjennomførte vi fem semistrukturerte intervju med pedagogiske ledere. Målet for intervjuene var å få kunnskap om hvordan pedagogiske ledere med musikkfaglig ansvar begrunner sangrepertoaret i sin barnehage og hvor de har lært sangene. Slik kunne vi få et innblikk i hvorfor sangutvalget er som sanglistene viser og hvor sangene stammer fra. Vi intervjuet fem pedagogiske ledere, hver for seg, og vi møtte dem i sine respektive barnehager. Hvert intervju varte rundt 30 minutter.

I forkant av intervjuet ble intervjupersonene bedt om å lage en liste over hva som blir sunget av personalet på avdelingen. Listen dannet utgangspunkt for intervjuet. Vi ønsket at intervjupersonene skulle få snakke fritt om temaet sang i barnehagen, men sørget for at to planlagte spørsmål ble stilt i løpet av samtalen: *1. Hva er grunnen til at du har valgt sangene som finnes på din liste? 2. Hvor har du lært sangene du bruker med barna?* Slik var intervjuet både en uformell samtale, men også strukturert (Løkken & Søbstad, 2013, s. 106).

Hvem var med?

Deltidsstudentene som bidro til vår undersøkelse i studie 1 er studenter som arbeider i barnehager parallelt med studiet. Mange av studentene har lang fartstid som assistenter eller pedagogiske ledere på dispensasjon. Flere av studentene har norsk som andrespråk⁵. Studentene er ansatt i barnehager i Oslo og Akershus, og besvarelsene kommer fra ulike områder: Oslo Vest, Øst, Sentrum, drabantbystrøk, og en rekke kommuner i Akershus. Studentene arbeider i moderne og store basebarnehager, i små enheter med to avdelinger, på små- og storebarnsavdelinger eller med barn fra 1–6 år. Barnehagene er både kommunale og private og representerer en bredde i pedagogiske retninger slik som Montessori, Steiner og Reggio Emilia, samt menighetsbarnehager. På denne måten fikk vi inn lister med sanger fra det mangfold av barnehager som finnes i regionen. Dette gir oss et grunnlag for å trekke noen slutninger om barnehagene i vårt distrikt.

Intervjupersonene i studie 2 er pedagogiske ledere fra samme geografiske område som studentene i studie 1, men arbeider ikke på samme avdeling. Det ble gjort en skjønnsmessig utvelgning (Larsen, 2007, s. 77) av intervjupersonene for å sikre et variert utvalg. Det ble lagt vekt på at de skulle

⁵ Det finnes ingen administrativ dokumentasjon på hvor mange det gjelder, men vi anslår at det dreier seg om rundt 20 prosent av studentene våre.

representere ulike barnehager både i størrelse, geografisk beliggenhet og alder på barna. Intervju-personene skulle ha ulik alder og fartstid i barnehagen. Fartstiden varierte fra 1 til 35 år. Ingen av barnehagene har spesielt fokus på musikkarbeid, men felles for dem er at det synges i både formelle og uformelle situasjoner.

Datamateriale studie 1 og 2

Innsamling av studentenes sanglister ble gjennomført i årene 2011-2016 og resulterte i over 250 sanglister med totalt rundt 750 sanger. Listene ble samlet i ett dokument for analyse. Dette dokumentet viser da en oversikt over alle sangene som er samlet inn. Mange sanger forekommer selvsagt i flere barnehager og av det samlede dokumentet framgår det også i hvor mange barnehager de ulike sangene blir sunget.

Intervjuene av de pedagogiske lederne ble gjennomført våren 2016. Intervjuene ble tatt opp på mobiltelefon og siden transkribert.

Validitet og reliabilitet

Sanglistene har gitt oss et stort materiale som vi mener viser noen tendenser ved repertoaret i barnehagene i vårt distrikt. Det er såpass mange lister og innsamlingsarbeidet har gått over flere år; noe som gjør det mulig å trekke noen generelle slutninger.

Det finnes imidlertid noen utfordringer knyttet til denne måten å samle inn data på. Noen studenter fant kanskje oppgaven krevende og skrev kun ned de «vanligste» sangene på avdelingen eller sanger de selv forbinder med arbeidet sitt. Studentene har kanskje heller ikke fullstendig oversikt over alt som synges. Noen studenter har kartlagt *alle* sangene i barnehagen. Andre ga tilbakemeldinger på hvilke *type* sanger de fant, ikke titlene. Vi ser dessuten at noen av sanglistene verken inneholder sanger til jul, 17. mai eller bursdager. Vi kan gå ut fra at det er en type sanger som de fleste barnehager likevel bruker. Dette viser at noen lister ikke inneholder avdelingens reelle repertoar. På den måten kan vi ha «mistet» noen titler. Mange forbinder også sang kun med formelle situasjoner, og legger derfor ikke merke til all sangaktivitet som foregår i uformelle situasjoner eller i en-til-en situasjoner.

Intervjuene gir oss ikke grunn til å trekke slutninger som gjelder alle pedagogiske ledere i distriktet. Intervjuene forteller oss kun hva akkurat disse fagpersonene tenker om sitt sangrepertoar. De står imidlertid i den samme fagtradisjonen og har alle den samme rammeplanen de arbeider ut fra. Det er derfor nærliggende å tro at disse pedagogiske lederne representerer flere i sitt fagfelt. Dette støttes av at svarene vi fikk i stor grad ligner på hverandre.

Funn

Funn - sanglister

Vi registrerte rundt 750 ulike sanger i materialet og laget en rangeringsliste over hvilke sanger som forekommer i flest barnehager. Både studentlistene og listene fra intervjupersonene inngår i dette materialet. Øverst på denne listen ordnet vi en Topp 20-liste og en Topp 50-liste.

Topp 20

1. Bæ, bæ lille lam* (A. Tegnér)
2. Lille Petter edderkopp* (ukjent)
3. Hurra for deg* (M. Munthe/folketone)
4. Bjørnen sover* (ukjent/melodi: Gubben Noak)
5. Mikkel rev* (ukjent)
6. God morgen alle sammen (*) (ukjent/folketone)
7. Hode skulder kne og tå* (engelsk/folketone)
8. Hjulene på bussen (ukjent)
9. Med krøllet hale* (ukjent/melodi: Ute etter øl)
10. Olle bolle (ukjent)
11. Lille kattepus (ukjent)
12. Kua mi jeg takker deg* (P.A. Jensen/Tordenskjoldsangen)
13. Gutter og jenter (*) (ukjent/melodi: Nisser og dverge)
14. På låven sitter nissen* (M. Munthe/folketone)
15. Alle barna klapper (ukjent)
16. Ro, ro, ro din båt* (E. O. Lyte/amerikansk 1800-tall)
17. Nede på stasjonen* (engelsk/ukjent)
18. Tommelfinger, tommelfinger* (ukjent)
19. Santa Lucia* (italiensk/folketone)
20. Alle killebukkene (ukjent)

* Sanger fra før 1960. (*) Sanger med melodi eldre enn 1960 og tekst fra perioden 1960-90. Ingen sanger er fra tiden etter 1990. I parentes er oppgitt tekstforfatter og melodi (Tekst/Musikk).⁶

Topp 50

1. Bæ, bæ lille lam*, 2. Lille Petter edderkopp*, 3. Hurra for deg*, 4. Bjørnen sover*, 5. Mikkel Rev*, 6. God morgen alle sammen (*), 7. Hode skulder kne og tå*, 8. Hjulene på bussen, 9. Med krøllet hale*, 10. Olle bolle, 11. Lille kattepus, 12. Kua mi jeg takker deg*, 13. Gutter og jenter (*), 14. På låven sitter nissen*, 15. Alle barna klapper, 16. Ro, ro ro din båt*, 17. Nede på stasjonen*, 18. Tommelfinger, tommelfinger*, 19. Santa Lucia*, 20. Alle killebukkene, 21. Pulverheksa Abelone**, 22. Lille bukken Bruse, 23. Alle fugler*, 24. Labbetussemann, 25. Ro ro til fiskeskjær*, 26. Ja, vi elsker*, 27. En elefant kom marsjerende*, 28. Når skipper'n skal ha seg mat*, 29. Kaptein Sabeltann, 30. Dyrene i Afrika*, 31. Musevisa*, 32. Happy birthday*, 33. Har du hørt historien*, 34. Liten kylling i egget lå (*), 35. Bake kake søte*, 36. Blomster små, 37. Boogie boogie*, 38. Det snør det snør*, 39. Små rumpetroll*, 40. Jeg gikk en tur på stien*, 41. Det var reven og rotta og grisen*, 42. Trollmors voggesang*, 43. Så går vi rundt om en enerbærbusk*, 44. Fader Jakob*, 45. Tøffe tøffe toget, 46. Er du veldig glad og vet det, 47. Jeg gikk meg over sjø og land*, 48. En og to og tre indianere*, 49. Se min kjole*, 50. Fløy en liten blåfugl*

* Sanger fra før 1960. (*) Sanger med melodi eldre enn 1960 og tekst fra perioden 1960-90. ** Sangen er antakelig nyere enn 1990.

⁶ Noen av sangene er det enkelt å finne opphavet til. Andre sanger har vi ikke klart å spore tekstforfatter eller musikk eller begge deler. Når vi likevel i de fleste tilfeller kan tidfeste sangene til for eksempel før 1960, er det fordi de er utgitt i sangbøker som utkom før 1960.

Sangen på første plass synges i 85 prosent av barnehageavdelingene, sangen på 10. plass i 53 prosent. Sangen på 11. plass synges av 52 prosent av avdelingene. Det synker gradvis, og sangen på 20. plass synges av 38 prosent. Sangen nederst på Topp 50-listen, synges i 20 prosent av avdelingene. Topp 20-listen viser at ingen av sangene er fra tiden etter 1990 og at et stort flertall av titlene (ca. 70 prosent) er fra tiden før 1960. Den samme alder finner vi for resten av Topp 50-listen, som viser at 80 prosent av sangene er fra før 1960. Det er også helt nye sanger i totalmaterialet på 750 sanger, men disse forekommer kun i et fåtall av barnehagene. Eksempler er sanger laget om barnehagen, sanger fra Grand Prix jr. eller sanger fra filmer som *Frost*.

De eldste sangene er en blanding av eldre barnesanger (*Bake kake søte, Kua mi jeg takker deg*) og folketonar (*Det var reven og rotta og grisen,*) og kan spores tilbake til 1800-tallet. Det er mange sanger fra begynnelsen av 1900-tallet, blant annet sangene av Margrethe Munthe. Hovedtyngden av sangene etter Sommerfeldt Jacobsen og av Egner og Prøysen er fra 1940- og 50-tallet. Sangene etter 1960 er fra en tidsperiode hvor det gis ut mye sanger for barn, også hefter direkte beregnet på barnehagen, slik som *Labbetussemann*⁷ og sanger av og med markante utøvere og musikere. Mange av sangene er en del av et felles skandinavisk repertoar (*Lille bukken bruse, Se min kjole*), og flere har opphav i engelskspråklige land (*Nede på stasjonen, Ro, ro, ro din båt*).

Tekstene i sangene varierer, men de fleste er knyttet til barnehagehverdagen, til kropp, dyr, begrepslæring og årets gang. Det er svært få sanger på andre språk enn norsk, og sanger fra andre kulturer og land er nesten fraværende. Kun et fåtall av totalmaterialet på 750 sanger er voksensanger, sanger som i utgangspunktet ikke er skrevet for barn. Disse sangene er alle innholdsmessig knyttet til høytider, merkedager eller bursdager. Nesten ingen barnehager synger sanger i sjangre som klassisk, folkemusikk, jazz, pop, rock eller vise. Få sanger er hentet fra TV og film.

De fleste av sangene, deriblant alle på Topp 20-listen, går i dur. Først på plass 41 og 42 finner vi sanger i moll. I totalmaterialet på 750 sanger er det fortsatt kun et fåtall sanger (ca. 15) i moll eller andre skalatyper (blues, pentaton). Flesteparten av mollsangene er folketonar. Sangene er korte med lite toneomfang. Tonegjentakelse og treklangsmelodikk⁸ er dominerende. Komplekse rytmer eller mer avansert form og tonalitet forekommer nesten aldri. De aller fleste sangene går i to- eller firedelt takt. Tredelt takt forekommer sjeldent, men da gjerne i folketonar, eldre melodier og mer voksenrelaterte sanger (*Hurra for deg, Santa Lucia, Happy birthday*). Holmberg (2012) peker på den samme tendensen når hun omtaler sangene i sin studie, nevnt innledningsvis: «Det finns variation i syftet med sångerna, och i textinnehåll, men inte i samma utsträckning när det gäller sångernas taktart som till övervägande del är av 4 eller 2/4-takt och harmonik, som för det mesta är dur» (Holmberg, 2012, s. 6).

Funn - intervju

Alle intervjupersonene trekker fram tradisjon og formidling av kulturarv når de begrunner sangene som de synger på avdelingen. Dette kommer til uttrykk slik:

Jeg tror mye ligger i arv – eller hva vi er vokst opp med – også tror jeg det er fordi det er det vi har sunget på denne avdelingen.

De nye som kommer bare overtar det vi synger. Det sitter nok mye 'i veggene' der – kanskje fordi to av oss har jobbet sammen siden 1990.

⁷ *Labbetussemann* er et stensilert hefte utgitt 1977 av førskolelærerstudenter fra Volda. Sangene er ordnet etter tema. Utover tittelsangen finnes sanger som *Alle killebukkene, Gutter og jenter, God morgen alle sammen, Hjulene på bussen*. Heftet fikk et meget stort nedslagsfelt i barnehagene.

⁸ Treklangsmelodikk indikerer at meloditonene i stor grad er treklangsbasert slik som i *Alle fugler, Mikkel rev, Bæ, bæ lille lam*.

Jeg tenker at dette er sanger som passer for barn, med bevegelser. Og at det er kulturformidling.

Sangene de bruker er muntlig tradert, enten fra egen barndom, fra de andre i barnehagen eller fra andre barnehager de har jobbet i. Tre av informantene ordsetter det slik:

Ja, jeg tenkte på det når jeg satt og skrev dem opp da – det er jo helt tydelig at mange av disse sangene er sanger jeg sang selv, når jeg gikk i barnehagen. Men noen av dem har jeg nok lært av barna også. Og av de voksne. Når jeg kom hit. Det gjelder spesielt de matsangene tror jeg.

De er vel fra min egen barndom tenker jeg, men så hører man dem jo i barnehager overalt. Ja, kanskje halvparten av sangene har jeg lært av andre ansatte etter at jeg begynte å jobbe.

Det er sanger jeg lærte da jeg vokste opp. Som jeg har fra jeg var liten.

En av intervjupersonene kommer på at hun av og til synger andre sanger enn de som finnes på hennes liste.

Men noen ganger synger jeg andre sanger altså. Det hender når jeg skifter bleier på unger at jeg synger – og da er det mer voksensanger. Hm, det har jeg ikke tenkt på, men det gjør jeg vel. Jeg velger andre type sanger – jeg vet ikke hvorfor jeg gjør det akkurat da. Men det er kanskje sånn en-til-en situasjon.

Intervjusvarene viser også at de pedagogiske lederne velger sangene fordi mange av dem passer til temaarbeid. En av de vi intervjuet sa:

Det er sanger som er knyttet til temaarbeid. Det hender vi i prøver å finne helt nye sanger hvis vi har om et tema.

Barnehagerepertoaret - en barnehagesangkanon?

Studenter og barnehageansatte refererer ofte til et barnehagerepertoar som lever sitt eget liv og som brukes år etter år og fra barnegruppe til barnegruppe. Det er sannsynligvis dette Renate fra praksisfortellingen innledningsvis har i tankene når hun sier at barnesangene «sitter i veggene». Holmberg skriver fra forskning på svenske forhold «at det har oppstått en sangkanon i den svenske förskolan» (Holmberg, 2012, s. 6). Vårt datamateriale viser at det i noen barnehager synges svært mange sanger (opp mot 200), i andre få. Uavhengig av hvor mange sanger som finnes på listene, er det et kjernemateriale bestående av et knippe på rundt 20 sanger som synges i godt over halvparten av barnehagene. Dette tyder på at det finnes et såkalt barnehagesangrepertoar og at det kan være disse sangene studenter og ansatte sikter til når de snakker om hva som «sitter i veggene». Den påfallende likheten mellom sangutvalget i ulike barnehager og at mye av repertoaret er fra tiden før 1960, gjør at det er nærliggende å forstå denne Topp 20-listen i barnehagen som en *musikalsk kanon*.

En kanon er en samling spesielt verdifulle og verdsatte uttrykk som det råder allmenn enighet om innenfor et kulturelt felt. Den er sjelden klart avgrenset og vil være gjenstand for diskusjon og endring over tid. Innenfor vestlig klassisk musikk har forestillingen om en kunstnerisk kanon bestående av sentrale verk skrevet av et lite antall fremragende komponister, lenge vært godt etablert. I populærmusikk og folkemusikk er kanonbegrepet noe mindre vanlig, men også her finnes

kanondannelser hvor noen artister, grupper, låter eller musikkstykker har fått en spesiell plass som kvalitative referanser (Bohlman, 1988; Kärjä, 2006).

På tilsvarende måte har studier dokumentert en barnehagekanon for bildeboka: en kanon knyttet til foreldregenerasjonens bildebøker, samt bøker som bygger på kjente figurer fra populære TV-serier for barn (Birkeland, 2011). Vestad og Dyndahl (*under utgivelse, 2017*) spør i sin artikkel *This one Grandma knew too, exactly this one* om hvordan *ideen* om en kanon influerer den daglige aktiviteten og repertoaret som brukes i hjem og barnehage.

En kanon kan forstås i lys av Foucaults (1972) teorier om diskurs. Gjennom diskursive forhandlinger etableres og opprettholdes makt og kunnskap. Når kunnskaper oppnår gyldighet og anerkjennelse, får de status som «sannheter» og vil dominere tenkning og praksis innen feltet. I dannelsen av barnehagens sangkanon pågår det en kontinuerlig «filtreringsmekanisme» gjennom diskursive forhandlinger i form av den daglige omgangen med sang og musikk (Danielsen, 2006, s. 56). Noen sanger inkluderes, mens andre blir avvist, uten at det nødvendigvis foregår noen samtale eller diskusjon rundt det.

Som datamaterialet vårt viser, består ikke barnehagens sangkanon nødvendigvis av de største slagerne, de sangene som gjennom tidene har vært de mest populære blant barn eller voksne. Som i populærmusikken, vil det fra tid til annen dukke opp store hits som får en enorm oppslutning og spredning, gjerne som resultat av bruk i Barne-TV eller andre medier, men som likevel «filtreres bort» og aldri får plass i det mer stabile utvalget som utgjør en kanon.

Kanondannelse handler både om inkludering og ekskludering. Hva som «passer» eller «ikke passer» for barn og hva som er vesentlig eller likegyldig, vil variere over tid og henge sammen med pedagogiske og kulturelle føringer. Kanondannelsens inkludering og ekskludering kan også være et uttrykk for verdivurdering og dominans. Den totale mangelen i listene på sanger som kan knyttes til de ansatte i barnehagen med tospråklig bakgrunn, forteller oss både noe om den tause kunnskapen om hva som fortrinnsvis bør brukes i barnehagen og om de skjulte stengslene som barnehagens sangkanon er omgitt av.

Datamaterialet vårt viser altså tydelig at det finnes en barnehagesangkanon og at den i stor grad består av et gammelt sangmateriale. Ikke bare kanonen, men også store deler av totalmaterialet er sanger som har gått i arv i generasjoner. Intervjupersonene understreker at dette er sanger de har fra egen barndom og som til dels læres og overføres innad og mellom barnehagene. Vi kan da spørre oss: hvorfor er materialet så gammelt og hvorfor er det så lite fornyelse av sang i barnehagene? Hvorfor har tradert⁹ materiale fått så stor plass og betydning? Vi skal i det følgende se nærmere på dette og peke på mange likhetspunkter mellom barnehagesangrepertoaret og særpreg ved norsk folkemusikk. Dette kan kanskje være med på å forklare hvorfor sangrepertoaret i barnehagen er så gammelt og ensartet på tross av endringer i samfunnet forøvrig.

Et tradert materiale. Barnehagerepertoaret som folkemusikk

Folkemusikk er tradert musikk. Men ikke all tradert musikk er folkemusikk. *Bæ, bæ lille lam* er ikke folkemusikk, men en tradert sang med kjent opphavsperson (Alice Tegnér). Folkemusikkens kontinuitetsbegrep sier noe om overføring og bindeledd mellom generasjoner og en sammenhengende lang tradisjon. Derfor foretrekker noen heller å bruke uttrykket tradisjonsmusikk. Vi velger likevel her ordet folkemusikk, for å unngå sammenblanding av begrepene tradert musikk og tradisjonsmusikk.

Barnehagesanger som sådan tilhører ikke folkemusikksjangeren. Men som vi skal se, har disse sangene svært mange av de samme kjennetegnene som preger og er med på å definere norsk

⁹ Tradert betyr overlevert. Tradering/muntlig tradering brukes om det å videreføre tradisjonsstoff. Vertikal tradering brukes når yngre lærer av eldre. Horisontal tradering om læring mellom jevn gamle. (Aksdal & Nyhus, 1993).

folkemusikk. Tre kriterier trekkes ofte fram når begrepet folkemusikk defineres: muntlig tradering, kontinuitet og variasjon (Aksdal & Nyhus, 1993). Barnesanger blir også tradert gjennom generasjoner, - fra voksne til barn i hjem og barnehage og mellom barn, slik intervjupersonene trekker fram. Fra en enerådende muntlig overleveringsmåte, har både folkemusikken og barnesangene utvidet innlærings- og overføringsmåter til også å omfatte lydopptak, innspillinger, internett og nedtegnelser, også kalt sekundær muntlig overlevering. «Folkemusikkens ulike sjangre minner oss om at den tradisjonelt hadde sin berettigelse og funksjon i tilknytning til seremoni, fest og hverdagsliv. Folkemusikk er med andre ord bruksmusikk og et viktig ledd i samværsformer med ulike formål» (ibid., s. 11). Barnesangene i barnehagen kan på tilsvarende måte sees i lys av disse funksjonene. Dette vil vi se nærmere på.

I folkemusikken knyttet seremoniell musikk til ulike ritualer ved livets og årets høytider. Gjennom tidene har musikk hatt en sentral plass under høytider som jul og påske, ved merkedager som fødsel, bryllup og gravferd og ved viktige datoer i kalenderåret. Folkemusikken har rike tradisjoner å vise til her. Datamaterialet viser at barnehagene på tilsvarende måte markerer høytider, årstider, samt et mangfold av merkedager og kalenderdager som 17. mai, Lucia, advent, FN-dagen, karneval.

Ritualer kan defineres som en handling som har en symbolsk betydning og som gjentar seg på en bestemt og forutsigbar måte (Solhaug, 2011). Begrepet vil således kunne inkludere dagligdagse handlinger som å sette på kaffetrakteren før frokost, sjekke yr.no, synge før maten eller andre ting man gjør jevnlig og på en bestemt måte. Vi opplever at sangen i barnehagen er høyst tilstede i hverdagsritualene, slik også Magnus fra praksisfortellingen innledningsvis trekker frem. Sangen er ikke bare knyttet til et ritual, men er en essensiell del av ritualen.

Musikk har blitt og blir fortsatt brukt som et signal. Signaler og kjenningsmusikk gjør oss skjerpet, skaper forventninger og gir rammer gjennom det faste og gjenkjennelige. Dette vet de fleste TV- og radioprogrammer å benytte seg av. Av funnene ser vi at «kjenningsmelodier» benyttes som signal på at noe starter eller avslutter i barnehagen, for eksempel en sang eller regle for å markere at måltidet starter eller at leken er slutt. Mange bruker faste rammer rundt samlingsstundens begynnelse og slutt. Eksempel på slike er *God morgen alle sammen* og *Labbetussemann*.

Intervjupersonene trekker fram betydningen av å skape faste rammer for barna og i barnehagehverdagen. Gjentakelser og ritualer skaper trygghet og stabilitet. Bakken skriver om verdien av å repetere og å ha faste rammer rundt musikkstunder. De skaper et ritual, noe som igjen oppfattes som positivt for både voksne og barn (Bakken, 1998). Med gjentakelser følger oversikt og en følelse av kontroll, at bitene i barnas tilværelse henger sammen og er til å begripe (Sandvik, 2001, s. 32).

Folkemusikk er som tidligere nevnt bruksmusikk, knyttet opp til hverdagsliv, som sanger til arbeid, måltider og til kommunikasjon med barn og dyr. I nasjonsbyggingen av Norge utover 1800-tallet, ble fjellbonden representant for det opprinnelige og frihetselskende - et kulturpolitisk symbol - både med støtte i Rousseaus slagord «tilbake til naturen» og nedfelt i det store nybrottsarbeidet med innsamling av folkekulturen (Aksdal & Nyhus, 1993). Det er kanskje derfor det er så mange sanger i Norge om dyr, fjell og natur. Med seterlivet fulgte sanger for å lokke på og berolige dyr, for å skremme rovdyr og som kommunikasjon med mennesker på andre setre. Sanger gis tilsvarende funksjon i barnehagen: å samle, se alle, rope inn, synge om barna og nevne dem ved navn (*Labbetussemann, Alle killebukkene, Å Kari er her*). En titt på det totale sangmaterialet viser at barnehagen oversvømmes av sanger om dyr og natur; det gjelder både folkeviser, eldre sanger og mer nyskrevne sanger.

Musikk har til alle tider blitt brukt for å styrke samhold, samle krefter og løfte i flokk. Hiv og hoi - ankeret skal opp, seilet ned, kabler trekkes, jernbaneskiner flyttes. Skipsfartsnasjonen Norge har naturlig nok en mengde eksempler på slike arbeidssanger/ sjantis. I barnehagen brukes også sang og musikk for å stimulere til felles løft for felles sak, for kraft og energi på tur eller i en vanskelig eller

kjedelig situasjon. Hiv og hoi - snart er rommet tømt. *Alle barna rydder* er et eksempel på en slik omskrivning.

Vuggevisene ligger som en grunnstamme i ulike kulturers sangrepertoar. Nettopp i kraft av sin tydelige funksjon, å roe og bysse barn i søvn, representerer vuggevisene det bruksområdet som best har beholdt sin naturlige plass gjennom tidene. «Det handler ikke om å holde takten i en båndull. Det handler om å holde livet mellom henda» (Bjørkvold, 2016, s. 125). Barnehagebarn trenger hvile og omsorg i løpet av dagen, og i listene finnes sanger for trøst, hvile og ro (*Trollmors voggesang, So ro lillemann*). Stellesituasjoner er også naturlig å trekke fram her. Det kan virke som de innbyr til et mer personlige sanguttrykk og sanger fra ulike sjangre, slik det også framgår av et av intervjuene.

Barneviser/bånduller har en selvsagt plass i familiens hverdagsliv - før som nå. I folkemusikken finnes mange sanger for og med barn om de nære ting, om familien, dyrene, kroppen, sanger til underholdning, som historiefortelling, tøysesanger, på fanget-sanger og sangleker. Nyere barnesanger slik som *So, ro Lillemann, Tommelfinger, tommelfinger* og *Lille Petter edderkopp* føyer seg inn i dette bruksområdet og vi ser av vårt totale materiale på 750 sanger at eldre og nyere sanger her går hånd i hånd i barnehagene.

Høytiden rundt måltider hadde sitt tydelige uttrykk gjennom takk-for-maten-sanger og bordvers. Dette føres videre i dagens mange barnehagesanger rundt måltider og mat: *Gutter og jenter, Kua mi jeg takker deg, Pulverheksa Abelone*.

Sanger og eventyr om troll og overnaturlige vesener har hatt en stor plass i norsk folkekultur og også en sterk draging på store og små. Så også i dagens barnehager. Veien fra folkekulturens *Bukkene Bruse* og *Kråkevisa* til *Hokus og Pokus* og *Trollmors voggesang* trækkes opp i barnehage etter barnehage i generasjon etter generasjon.

Mange av sanglekene er gamle og kan sees på som uttrykk for en lekekultur for voksne og barn i fellesskap, med faste og nedarvede regler og lover. Funnene våre viser at voksne og barn fortsatt samler seg rundt sangleker som *Bjørnen sover* og *Bro bro brille*.

Variasjon er som nevnt et av kriteriene på folkemusikk: Musikk materialet finnes i mer eller mindre beslektede varianter. Det kan være variasjon melodisk, rytmisk, tekstlig, stilistisk, osv. Varianten kan ha utgangspunkt i et sted, en utøver, et miljø eller en anledning. Denne variasjonen kan være «et resultat av en kombinasjon av ufullstendig overføring av tradisjonsstoff og personers eller gruppers formsans og 'kreative impuls'» (Aksdal & Nyhus, 1993, s. 10). Forbindelseslinjen til barnehagesangrepertoaret er også ut fra dette kriteriet slående. Sangene synges, formidles og tilpasses etter barnehagens behov, barnets behov, den voksnes kreative innspill og innspill fra barna. Eller de rett og slett formidles videre i en ny variant fordi det man opprinnelige lærte er delvis glemte. Enhver tilknyttet barn og praksisfeltet vil gjenkjenne dette variasjonstilfanget.

Kontinuitet er som variasjon og muntlig tradering, et kjennetegn ved folkemusikk. Et materiale som i vesentlig grad er muntlig tradert, er sårbart og helt avhengig av å bli brukt. Uten kontinuitet forsvinner repertoaret fort ut av bruk og ut av minne.

Mye av folkemusikk materialet har ukjent opphav, men det er vanlig å oppgi hvem man har musikken i tradisjon etter. Det kan være mange ledd bakover. Her er det klare likhetstrekk mellom folkemusikken og barnesangene – mange står oppført uten opphavsperson i sangbøkene. Renate i praksisfortellingen innledningsvis, trekker fram *Lille Petter edderkopp*, som en sang man «liksom alltid» har hørt.

At opphavsperson mangler i sangbøkene, betyr ikke at den ikke er kjent (*Bæ, bæ lille lam* er skrevet av Alice Tegnér). Andre sanger har kjent tekstforfatter til en folketone (*På låven sitter nissen* / Margrethe Munthe), melodi fra annet land (*Alle fugler* / tysk), melodi fra populærkulturen (*Jeg er en liten undulat* / svensk), eller kjent komponist (*Kom mai du skjønne milde* / Mozart). Det at så mange barnesanger står uten opphav eller presise henvisninger, kan være uttrykk for den muntlige

traderingsformen. Men det kan også handle om barnesangenes status. Det kan virke som om utgiverne ikke har anstrengt seg nevneverdig for å finne fram til kildene.

Tradisjon eller stagnering?

I denne artikkelen har vi reist spørsmålene: hva synges i barnehagene, og hvordan kan vi forstå dette repertoaret? Vi har sett at sangrepertoaret har mange likhetstrekk med folkemusikk som sjanger. Repertoaret er i stor grad bruksmusikk; det er knyttet til høytider, ritualer og ulike gjøremål. Intervju-personene trekker fram at sangene er muntlig tradert, og at det er sanger fra egen barndom, fra andre i barnehagen og fra andre barnehager. Hovedtyngden er av eldre opprinnelse, de fleste fra før 1960. Listene viser at det finnes en barnehagesangkanon som lever et trofast liv der. Store deler av sangene som synges utover Topp 50-listen, er også eldre sanger.

Å se på sangrepertoaret som folkemusikk, gir mening for å forstå hvorfor det er så mye gammelt og tradert materiale. Det dreier seg om musikk som er tilskrevet spesiell verdi nettopp i kraft av å være tradisjon og meningsbærende i våre hverdagsliv. De pedagogiske lederne trekker fram begrunnelser som arv, tradisjon og kulturformidling. Slik er sangene en verdifull videreføring av en tradisjon, og de ansatte er bærere av denne tradisjonen. Tilsvarende rapporterer Holmberg (2012) fra svenske barnehager, at mange sanger nettopp har som formål å bringe tradisjonen videre. Hvis vi forstår sang i barnehagen i lys av begrepet folkemusikk og der musikk brukt som *ritual og signal* spiller en vesentlig rolle, vil sangrepertoaret nettopp måtte basere seg på et fast gjentakende repertoar, som skaper faste rammer og forutsigbarhet. I tillegg ser vi at intervju-personene trekker fram sangens betydning for trygghet og stabilitet. Behovet er gjenkjennelse og forutsigbarhet, mer enn å introdusere barna for et nytt og ukjent sangrepertoar.

I Sverige påpekte Sundin allerede i 1977 at repertoaret i svenske barnehager preges av gammelt sangstoff og lite nytenkning. Han kaller det «et kulturelt etterslep» (Sundin, 1977), og etterlyser en modernisering av sangrepertoaret. Sundin ser altså ikke sangene ut fra et folkemusikk-perspektiv. De positive sidene ved tradering og stabilitet er ikke et uttrykk for godt og gammelt, men tvert om et uttrykk for stagnering. Denne stagneringen fører til at nyskaping og nye impulser ikke så lett får plass. Hvis vi forstår sang som et kunstnerisk uttrykk, og målet med musikkarbeidet i barnehagen er å gi barn møter med ulike uttrykk som gjenspeiler et mangfoldig samfunn, slik rammeplanen fra 2017 pålegger barnehagen, (KD, 2017, s. 32), vil fornying og musikalsk variasjon være et vesentlig kvalitetskriterium, nærmest en forutsetning.

Å være en tradisjonsbærer og kulturformidler behøver ikke komme i konflikt med å etterstrebe musikalsk levendegjøring, variasjon og fornyelse. Rammeplanen fra 2011 slår nettopp fast at «Kultur handler om arv og tradisjoner, om å skape og om å levendegjøre, fornye og aktualisere. Kultur utvikles i spenningen mellom tradisjon og fornyelse» (KD, 2011, s. 30). Dette er en føring som handler om mulighetene som ligger i formidling av og arbeidet med tradert materiale i barnehagen. Vi savner denne formuleringen, samt synliggjøringen av sang som et spesifikt kunstnerisk uttrykk i den nye rammeplanen fra 2017.

Det sitter i veggene

I praksisfortellingen som denne artikkelen innledes med, sier Renate at de sangene som synges på hennes avdeling «sitter i veggene». Vi mener det er behov for bevisstgjøring rundt sangrepertoaret i barnehagen. Slik vi ser det, bør sangutvalget i større grad også representere nyere tider og større musikalsk bredde og variasjon i uttrykk og sjangre.

Barn interesserer seg for et bredt spekter av sanger og musikkuttrykk. Bjørkvold påpeker at barn ikke bare er opptatt av såkalte «barnesanger», men at de i stor grad lar seg begeistre av

kompliserte sanger, både tekstlig og musikalsk (Bjørkvold, 2014, s. 95). Forskning på barns spontansang viser at den ikke nødvendigvis er enklere enn de voksnes sanger, og at den har en forbausende rytmisk og melodisk kompleksitet i sine vokale uttrykk (Knudsen, 2008).

Ikke minst bør barnehagen ta del i den mangfoldige kulturen de er en del av. Datamaterialet vårt viser at repertoaret nesten utelukkende består av norske sanger. Dette kan være et uttrykk for at ansatte med innvandrerbakgrunn ikke har tro på egen musikkultur som et interessant bidrag til et musikalsk mangfold, eller at praksisfelt og utdanning ikke åpner opp for den musikalske kompetansen de kommer med. Vi tror de ansatte i barnehagen med innvandrerbakgrunn besitter en stor og ubrukt ressurs som kan være et viktig bidrag i arbeidet med å utvikle et nyere og mer mangfoldig sangrepertoar.

Vi har også sett at sangene i barnehagen nok ofte verdsettes og velges for mye annet enn sine musikalske egenskaper og kvaliteter. Fra litteraturfeltet meldes det tilsvarende:

Mange tyr til billedbøker i pedagogisk temaarbeid, her blir bøkene brukt til å formidle kunnskaper om for eksempel dyr, årstider eller trafikk. [...] I en slik praksis er en instrumentell holdning til litteraturen nærliggende. Billedboka som døråpner til kunst og estetiske opplevelser er sjelden målsetting for barnehagens litteraturpedagogikk (Birkeland, 2011, s. 58).

I skolesammenheng har det i flere år vært debatt om sangen og musikkens instrumentelle rolle (Varkøy, 2003, 2015). Vi tror at den instrumentelle holdningen til musikk også preger sangutvalget i barnehagen. Rammeplan for barnehagen (2017) fremhever sang som et *middel* for å oppnå ulike mål innenfor andre kunnskapsområder, slik vi så innledningsvis. Vi mener at et slikt musikk-syn påvirker de ansattes sangbruk og sangvalg. Det å synge for å gi barna estetiske opplevelser, blir kanskje glemt i alle kravene om målrettet pedagogisk arbeid. Et stadig sterkere fokus på barns medvirkning og mestring kan også ha ført til at de voksne synger *med* barna, og overser betydningen av også å synge *for* barna. Det kan tyde på at den voksne i barnehagen som aktiv syngende formidler trer tilbake i en form for musikalsk abdisering.

Slik befester sangkanonen seg ytterligere, og personalets eget repertoar slipper i liten grad til. Sanger man lærer som barn glemmer man ikke så lett, de setter livslange spor og blir en del av vår egen kulturelle identitet. Men sangrepertoaret i barnehagen kan ikke bare «sitte i veggene», det må også bevisst og aktivt velges og formidles fra den enkelte til den enkelte med de mange mulighetene for musikalsk rikdom, fornyelse og gode musikalske møter det gir.

Litteratur

- Andersen, C.E., Engen, T.O., Gitz-Johansen, T., Kristoffersen, C., Obel, L., Sand, S. & Zachrisen, B. (2011). *Den flerkulturelle barnehagen i rurale områder: Nasjonal Surveyundersøkelse om minoritetsspråklige barn i barnehager utenfor de store byene. Høgskolen i Hedmark.*
- Aksdal, B. & Nyhus, S. (1993). *Fanitullen. Innføring i norsk og samisk folkemusikk.* (2. utgave 1998). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bakken, S.J. (1998). *Når gleden er målet.* Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Balsnes, A. (2014). *Å synge i kor.* Kristiansand: Portal Forlag.
- Barne- og familiedepartementet (BFD) (1995). *Rammeplan for barnehagen.* Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Birkeland, T. (2011). Å skape verden gjennom språket. I K. Bakke, C. Jenssen & A.B. Sæbø (red.), *Kunst, kultur og kreativitet.* Bergen: Fagbokforlaget.

- Bjørkvold, J.-R. (1985). *Den spontane barnesangen – vårt musikalske morsmål*. Oslo: Cappelen forlag.
- Bjørkvold, J.-R. (2014). *Det musiske menneske*. Oslo: Freidig Forlag.
- Bjørkvold, J.-R. (2016). *Grunntonen*. Oslo: Freidig Forlag.
- Bohlman, P.V. (1988). *The study of folk music in the modern world*. Bloomington: Indiana University Press.
- Danielsen, A. (2006). Aesthetic value, cultural significance, and canon formation in popular music. *Studia musicologica Norvegica*, 32, 55-72.
- Foucault, M. (1972). *The archaeology of knowledge* (1st American ed.). New York: Pantheon Books
- Gulpinar, T. & Hernes, L. (2017). The Importance of Aesthetic Activities in Norwegian Kindergartens. I S. Garvis, & E. Eriksen Ødegaard (eds.), *Nordic Dialogues on Children and Families*. London: Routledge.
- Hagen, L.A. & Haukenes, S. (2013). Samme gamle sanger om de samme gamle ting. *Barnehagefolk*, 3. Oslo: Pedagogisk Forum, 55-59.
- Holen, A. (1993). Små enkle sanger for små enkle barn? I I. Selmer Olsen (red.), *Kulturens fortellinger*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Holmberg, Y. (2012). Musikstunder i førskolepraktik. *Nordisk barnehageforskning*, 5(23), 1-14. <http://dx.doi.org/10.7577/nbf.477>
- Knudsen, J.S. (2008). Barns spontansang – læring, kommunikasjon eller «selvets teknologi»? I E. Ruud & G. Trondalen (red.), *Perspektiver på musikk og helse*, 3, 161-170. Oslo: Norges Musikkhøgskole.
- Knudsen, J.S., Aglen, G.S., Danbolt, I.A., Engesnes, N. (2015). Barnehagens musikalske veivisere. *Norsk pedagogisk tidsskrift*. Vol. 99, 294-306.
- Knudsen, J.S. (2017) (*under utgivelse*). Dannelse og videreføring av en sangkanon i skole og barnehage. I Y. Hofvander Trulsson & M. Westvall (red.), *Skapande och integration i ungas liv*. Lund: Studentlitteratur.
- Kulset, N. (2015). *Musikk og andrespråk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet (KD) (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet (KD) (2017). *Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kärjä, A.V. (2006). A prescribed alternative mainstream: popular music and canon formation. *Popular music*, 25(1), 3-19. <https://doi.org/10.1017/S0261143005000711>
- Larsen, A.K. (2007). *En enklere metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sandvik, N. (2001). Småbarns bidrag til barnehagens sosiale miljø. *Barn*, 2, 21-42.
- Solhaug, R. (2011). *Våre skulte ritualer*. <http://forskning.no/jul-sosiologi/2011/12/vare-skulte-ritualer>
- Sundin, B. (1977). *Barnets musikaliska värld*. Stockholm: LiberTryck.
- Varkøy, Ø. (2003). *Musikk – strategi og lykke*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Varkøy, Ø. (2015). Bildung: between cultural heritage and the unknown, instrumentalism and existence. I M. Fleming, L. Bresler & J. O'Toole (eds.) *The Routledge International Handbook of the Arts and Education*. London: Routledge.
- Vedeld, I.T. (2008). Barns sang - noen eksempler på tradisjon i migrasjon. *NFL-nytt*, 52, 1-7.
- Vestad, I.L. (2013). *Barns bruk av fonogrammer. Om konstituering av musikalsk mening i barnekulturelt perspektiv*. Doktoravhandling ved ph.d.-programmet i humanistiske fag, linje for musikk- og teatervitenskap, estetikk, kunst- og idéhistorie. Universitetet i Oslo.

- Vestad, I.L. & Dyndahl, P. (2017) (*under utgivelse*). "This one Grandma knew too, exactly this one!" Processes of canonization in children's music. I Y. Hofvander Trulsson & M. Westvall (red.), *Skapande och integration i ungas liv*. Lund: Studentlitteratur.
- Vist, T. (2014). Fra kommende voksne til kommende skolebarn? *Barn*, 2, 35-49.
-

Forfatterne retter en spesiell takk til professor Jan Sverre Knutsen, Institutt for barnehagelærerutdanning, HiOA, for faglige innspill og gode hjelp i utarbeidelsen av artikkelen.